

887+/67
WALENTY ĆWIK.

ARCHIWUM WOJSKOWE

WE

LWOWIE

LWÓW. — 1922.

Nakładem autora.

8872/
67

HII.1245
B96a

114732

I

J. Guriahi vic
K-ek Sovetn ego 47.
28.8.67.

41-5

Po wyparciu ze Lwowa napadu t zw. Ukraińców, w dniu 22. listopada r. 1918 zajęły władze i komendy polskie obiekta i ubikacje byłych wojskowych oddziałów i instytucyj austriackich. a w nich nagromadzone księgi i akta, odnoszące się do spraw wojskowych. Księgi i akta te obejmują czasokres półtorawiekowy licząc od chwili pierwszego podziału Polski i rozpadają się na dwie kategorie, t. j. na właściwe akta archiwalne o znaczeniu historycznem i na akta dotyczące spraw bieżących, zwłaszcza z epoki światowej wojny. Wśród nich istnieje również nader cenny materiał historyczny nowszej doby jak np zbiór aktów osławionego austriackiego biura wywiadowczego z fałszywemi donosami Fanny Dittner, Jana Kunerta i i.

Do powyższych zbiorów dołącza się także akta rozwiązanych formacyj, zakładów i instytucyj wojskowych polskich, poczynwszy od roku 1918.

Pierwszej kategorii akta rozpoczynają się od roku 1777 (protokoły od roku 1774) i stanowią wydatne źródło do dziejów Galicji pod zaborem austriackim. Znajdujemy w nich pierwotne zarządzenia okupantów, dotyczące administracji „rewindykowanego” kraju, znajdujemy ustawy, przepisy i normy ogłaszane przez władze centralne, rozporządzenia w przedmiocie kasaty zakonów i zajmowania budynków klasztornych i kościelnych na cele wojskowe, opisy i plany niektórych gmachów i nowopowstających budowli. Z koleji widnieją całe stosy

aktów, dotyczących zarządzeń i procesów przeprowadzonych przez sądy wojenne w epoce rewolucyjnych spisków. Wśród aktów z roku 1831 znajdujemy dokładne imienne spisy oficerów internowanych po przekroczeniu oddziałów polskich z Królestwa na terytorjum Galicji. Akta procesowe dziesiątego, przemyskiego pułku piech. im. Mazzuchelli obejmują blisko 80 fascykułów i dostarczają obrazu także ówczesnych tajnych spisków cywilnej ludności i śledztw, przeprowadzanych przez sądy cywilne. Inne znów zwoje pouczają o przebiegu wypadków w latach 1846—1848, tudzież o udziale mieszkańców Galicji w powstaniu węgierskiem w r. 1849. Obfitych źródeł dla opisu martyrologii społeczeństwa polskiego dostarczają akta dotyczące powstania styczniowego. Przed oczyma badacza przesuwają się procesy tysięcy inkwizytów i więźniów. W głębi aktów tych mieszczą się zapiski, notatki, niemniej dokumenta i listy pokonfiskowane przy rewizjach domowych.

Dla ilustracji przytaczamy kilka przykładów z aktów najdawniejszej epoki: R. 1777. 1) Korespondencja z Sulejmanem Baszą, namiestnikiem Chocima w sprawie przewozu na Dniestrze, poniżej Bielowca. 2) Sprzedaż *pro aerario militari* armatury i rynsztunku Rzeczypospolitej polskiej. 3) Wykaz *donum gratuitum*, złożonego przez urzędników i pensjonistów na opędzenie kosztów wojennych. R. 1778: Organizacja polskich „Frajkurów“ (oddziałów ochotniczych) walczących po stronie Austrii. 1) Umowa z Antonim hr. Potockim i obywatelami Wikoweckym (?) i Bincewskim (Bieńczewskim) w sprawie organizacji piechoty i kawalerji. 2) Umowa z Wiesenbergiem i Gajewskim w sprawie uformowania szwadronu Bośniaków. 3) Umowa z Aleksandrem Raczyńskim. 4) Umowa z kapitanem Pukarem, w sprawie uformowania

szwadronu huzarów. 5) Umowa z pułkownikiem Henrykiem O'Donnelem w sprawie organizacji korpusu kawalerji. 6) Umowa z „królewskopolskim” pułkownikiem Franciszkiem Oppeln-Bronikowskim w sprawie organizacji „Uhlanen Pulks” (pułku ułanów) o dziesięciu kompaniach etc.

Akta z epoki światowej wojny są podstawą do załatwienia różnorodnych spraw administracyjnych, likwidacyjnych, ekonomicznych, personalnych, budowlanych etc.

Akta polskich oddziałów służą do załatwiania spraw bieżących i wydawania personalnych atestów interesentom.

Archiwum wojskowe mieściło się pierwotnie w t. z. Piekocie Ogniowej przy ulicy Czarnieckiego l. 7, zostało przeniesione w sierpniu i wrześniu r. 1919 do dawnego pałacu ks. Jabłonowskich, przy ulicy tego samego nazwiska pod l. 5 obecnie zaś, w lipcu 1922, do dawnego arsenału króla Władysława IV. przy ulicy Podwale 13—15.

Na czele archiwum stoi Prof. Dr. T. E. Modelski z zastępcą, radcą J. B. Chołodckim. Personal dalszy składa się z wojskowych byłej armii austriackiej, przeważnie oficerów sztabowych, jako fachowych referentów spraw austriackich.

Obok Lwowa istnieją Archiwa wojskowe w Przemyśle, Krakowie i Poznaniu z Centralnem Archiwum w Warszawie jako władzą naczelną.
